

POSEBNOST KINEZIOLOŠKOG PRISTUPA ODGOJU

(skica, prilog razmatranju odgojnog fenomena)

Valentin Puževski

Filozofski fakultet, Pedagogijske znanosti, Zagreb

Stručni članak

UDK 372.879.6

Primljeno: 10.09.1992.

Sažetak

Kratkom raspravom o posebnosti kineziološkog pristupa odgoju žele se ukazivanjem na širenje kruga znanosti koje razmatraju odgojni fenomen istaknuti vrijednosti tih nastojanja za potpunije poniranje u ovu vrlo složenu i životno odgovornu problematiku. Pokušava se, na temelju različitih pristupa, doći do općeprihvatljive slike o odgoju, a zatim se progovara o okrenutosti kineziologije čovjeku i njegovoj ljudskoj opstojnosti. Naime, kineziologija svojim sadržajnim udjelom bogati sveukupnost odgojnih nastojanja.

Ključne riječi: odgoj, kineziološki pristup odgoju, humanizam

Abstract

ON SPECIAL CHARACTERISTICS OF KINESIOLOGICAL APPROACH TO EDUCATION

This brief paper on special characteristics of a kinesiological approach to education is aimed at drawing attention to the fact that the circle of scientists studying the phenomenon of education is expanding and at stressing the value of endeavours to go deeper into these very complex and vital problems. On the basis of various approaches, the author tries to find a generally acceptable concept of education and focuses on the orientation of kinesiology towards man and human existence. Kinesiology, with its substantiality, contributes to overall educational endeavours.

Key words: education, kinesiological approach to education, humanism

Zusammenfassung

ZUR EIGENARTIGKEIT DER KINESIOLOGISCHEN ERZIEHUNGSANSÄTZE

Der Autor dieser kurzen Abhandlung über kinesilogische Erziehungsansätze macht auf den immer breiter werdenden Kreis der Wissenschaften aufmerksam, die sich mit dem Erziehungsphänomen beschäftigen, und betont die Wichtigkeit ihrer Beiträge für ein tieferes Verständnis dieser komplexen und lebensnahen Problematik. Er versucht von verschiedenen Ansätzen ausgehend eine allgemeingültige Vorstellung von der Erziehung zu präsentieren und beschäftigt sich dann mit der humanistischen Orientierung der Kinesilogie, die mit ihren Beiträgen die Ganzheit der erzieherischen Bestrebungen bereichert.

Schlüsselwörter: Erziehung, kinesilogischer Erziehungsansatz, Humanismus

I

Nije slučajno što se o odgoju u ovo naše doba toliko govori i raspravlja. Ne krije se nezadovoljstvo s postojećim stanjem i ističu vapajuće težnje za boljim i učinkovitijim postignućima. Očito, takve su potrebe života. Život na to "tjera" i pedagošku praksu i pedagojske, ali i sve druge znanosti o odgoju. Nije to ipak novost naših dana. Uvijek je tako bilo u prijelomnim vremenima. Kad odnosi među ljudima u pojedinim (svim) sferama života postanu napeti (kad se "spuste na niske grane" i postanu gotovo neljudski), počinju traganja za izlazima i, uz okretanje temeljnim pitanjima života, ponovo oživljavaju posebna nadanja i očekivanja, a s time u vezi i rasprave o odgoju. Počinje, po tko zna koji put, sagledavanje životnog značenja odgoja i odgajanja. Dok život normalno teče, tko da se time opterećuje!

U tim okolnostima dobro je što se, uz ponovno isticanje vrijednosti i vezanosti odgoja za sveukupni život, odgoj i odgajanje, taj životni fenomen nastoji što potpunije osvijetliti, sa što više strana, pa i s kineziološkog aspekta. Pripadam, naime, onoj grupi pedagoga koja prihvaća i podupire širenje kruga znanosti koje pristupaju razmatranju odgoja (u tim okolnostima) kao temeljnog pitanja opstojnosti čovjeka (uz aktivno sudjelovanje u njemu). Treba se nadati, prema tome, sve detaljnijem, potpunijem i dubljem poniranju u ovu odista vrlo složenu i životno odgovornu problematiku. Jer, uistinu, ako je ijedno područje ljudske egzistencije, uza sva nastojanja do naših dana ostalo ipak nepotpuno osvijetljeno, s još uvijek dosta nepoznanica (pa i stranputica), onda je to pitanje rasta ljudske individue u osobnost čovjeka u njegovo "uživljavanje" u postojeću konkretnost življenja. Tu životnu zbiljnost i držim onom pojavnosti što je običajemo nazvati odgojem. Dugogodišnje i teorijsko i

praktično nošenje s tom pojavnošću vodi me prema takvom zaključku i njime i počinjem svoj prilog razmatranju odgoja i odgajanja u okviru kineziološkog pristupa osvjetljavanju ove životne, za većinu svakodnevnog svijeta pedagoške problematike.

procesima) dakle odgojna praksa, pristaša sam one opredijeljenosti koja pedagogiju (kao znanstvenu disciplinu) definira teorijom prakse odgajanja (uz sve nedostatke takve jednostranosti). Možda bi još valjalo spomenuti i izraz odgojna djelatnost (posao) za naznaku

II

Prigodnost moga pismenog prinosa (i razumljiva ogorčenost) ne dopušta udublivanja i stoga ovaj istup može samo fragmentarno ukazati na nekoliko pitanja (sa svim nedostacima nepotpunosti). Želio bih progovoriti o onim pitanjima koja sam u uvodu načeo. Izgovorio sam riječi odgoj i odgajanje, spominjem izraze pedagojske znanosti o odgoju i kao da sa skepsom gledam na učinkovitost odgoja. O životnom značenju odgoja ne bih više od izrečenog (jer u nj nitko i ne sumnja), prozborio bih tek najnužnije kako bih na kraju mogao iznijeti i koju misao u prilog kineziološkom udjelu u odgajanju.

Teško je iznijeti jednu jedinu i potpunu definiciju odgoja (gledajući sa stajališta formalne logike). Istinu o srži odgojnog fenomena valja tražiti u mnoštvu opisa (logičnih divizija) koji se dopunjuju, i tako na kraju dolazimo do potpunije i cjelovitije, a rekao bih i do zajedničke (uvjetno), ako ne i jedinstvene slike. Različiti su pristupi odgoju kao životnoj pojavnosti kao i pedagogiji kao pratećoj znanstvenoj disciplini, a upravo o njima i ovisi definiranje odgoja. Uz lučenje izraza odgoj i odgajanje, gdje se izrazom odgoj označuje specifična životna pojavnost preuzimanja (prenošenja) ljudskih životnih iskustava i gradnja na toj osnovici životne sadašnjosti i istodobno rast u njoj čovjeka pojedinca sa svom njegovom ljudskom osobnošću, a riječju odgajanje proces odvijanja te pojavnosti, aktivnost i angažiranost u njoj sama čovjeka (ali i pomaganje i drugim subjektima u tim

aktivnosti sudioništva u odgojnom procesu i odgajanja (biće koje se odgaja) i odgajatelja (profesionalca ili amatera, stalnih ili povremenih životnih "pratilaca" odgajanja).

Realnost današnjice upućuje na činjenicu da nije više pedagogija jedina znanost koja tretira odgojnu problematiku. Uz mnoštvo, "čitavu obitelj pedagojskih disciplina" okrenutih sveukupnošću svoga djelovanja odgojnom fenomenu (od predškolske pedagogije do gerontologije), raste u našem vremenu interes mnogih znanosti okrenutih čovjeku i njegovoj egzistenciji za odgojna pitanja. I izrasla je, i još raste, pedagogiji "rodbinska obitelj" znanosti o odgoju. Iako svima njima (a sve ih je više) odgoj nije isključivo predmet interesa, svojom aktivnošću one pridonose potpunijem osvjetljavanju i ostvarivanju toga još uvijek zagonetnog fenomena vezanog za čovjeka i njegovu egzistenciju. Kineziologija ima u tim okvirima, brinući se o zdravom načinu življenja, posebno mjesto. Izrasla (jesam li u pravu?) u krugu "obitelji pedagojskih disciplina" ona je sveukupnošću svoga djelovanja okrenuta čovjeku i njegovoj ljudskoj opstojnosti. (Prepuštam drugima da ustvrde ima li išta u njezinu djelovanju što ne pripada odgoju.) Na toj je osnovi i nužno graditi njezin i životno praktični i znanstveni korpus bez obzira odnosio se on na životni period koji završava školovanjem, na andragoško i gerontološko vrijeme života, ili na specifičnosti vezane za sport kao životnu posebnost.

Sve bismo pristupe odgoju mogli svrstati u tri grupe, ovisno o posebnoj naglašenosti jednog od elemenata odgojnog procesa. Dok jedni suviše naglašavaju društveno - generacijsku pojavnost (životna iskustva osiguravaju razvitak ljudskog društva), drugi individualni aspekt (rast svih osobina koje čovjek kao jedinka nosi), treći pridaju posebni značaj odnosima u kojima se proces rasta i oblikovanja zbiva (odgoj svode na komunikaciju). Svaka definicija nosi u sebi trag vremena i okolnosti u kojima je nastala. Pokušaj "objedinjavanja" koje bi danas "moglo stajati" vodi formulaciji po kojoj je odgoj životna datost kojom se kroz proces preuzimanja životnih iskustava osigurava kontinuitet življenja i opstojnost ljudskog društva. U okviru te životne zbilje, u realnosti međuljudskih susreta, uz osobno angažiranje (valja naglasiti) na potencijalima koje čovjek nosi u sebi, zbiva se (odvija) proces izrastanja čovjeka kao ljudske osobe, raste čovjek i kao osoba i kao pripadnik ljudske zajednice.

Ostavljam izneseno bez komentara. Jer morao bih načeti raspravu o mnogim pitanjima: o odnosima odgoja i obrazovanja, sadržajima odgoja, posebnostima pojedinih sadržaja, njihovoj povezanosti, tijekovima, o izobrazbi kao organiziranom odgojno - obrazovnom djelovanju, itd. O nazivlju bi također trebalo progovoriti (pokriva li npr. izraz izobrazba edukaciju, koliko i što kroatizirati, itd.)

Nastavljam ovaj put i završit ću bez toga. Odgoj i odgajanje karakterizira još jedna posebnost koja se često prešućuje, a može se i te kako zloupotrijebiti. O intencionalnosti je riječ. Bit odgoja i jest u njegovoj svrsishodnosti. Nema besciljnog odgajanja, to se zna. Pitanje pristupa odgojnim htijenjima (vezano uz to i učinkovitosti ostvarivanja htijenja) nosi u sebi nove zadatke, pristupe njihovu razrješavanju pa i nepoznanice. Što se to odgojem hoće, želi, ali i može! Zašto se često ne postižu željeni rezultati? Ulaze li u odgojna nastojanja samo organizirani utjecaji ili i oni "slučajni", oni znani, ali i oni o kojima samo nagađamo? Što je s naslijedom kao datošću koju nosi pojedinac u sebi, itd.

Očito ovdje ne ide bez znanstvenog pristupa odgojnom fenomenu ne samo pedagogije nego i bez pomoći niza drugih znanosti (psihologije i sociologije prvenstveno). Ne ide bez sve šireg kruga znanosti što se ne samo bave odgojem nego ga i "provode", no ne ide ni bez filozofijskog pristupa tom životnom fenomenu. Izrasle su o tome i različite teorije, međutim rasprava o njima izlazi iz

kruga interesa današnjeg izlaganja. Želio bih još samo skrenuti našu pozornost na prečesto zaboravljene momente iracionalnoga u odgoju. Vrijeme je da zaboravimo jednoduše ma koje ono vrste bilo, jer zacijelo vodi u jednostranost koje se valja kloniti. Na rezultate takva pristupa i iskustva u odgajanju ne bih ni podsjećao.

III

Povijesni trenutak u kojem živimo poziva na razboritost. Ohrabreni najavama demokracije i nadolaženjem vremena sloboda u naše životne prostore sputani smo nažalost tragedijom ratnih razaranja i strahom i neizvjesnošću za opstojnost i budućnost. Nesagledive su posljedice takve životne zbilje. No, tu smo gdje smo! Tu smo i kao ljudi i kao stručnjaci (profesionalci) svoga posla najrazličitijih specijalnosti. I na sve nas se s pravom računa. Ali za to mora znati i na to računati i država i neposredna sredina, pa i organizacije stručnjaka najrazličitijih profila. Pazimo kako ćemo i kuda krenuti. "*Nije zlato sve što sija!*" I ne dolazi u naše domove od drugih naroda i zemalja samo pozitivno. Gdje li su i kakvi su naši korijeni? Znamo li!

Kako čitamo znakove vremena? Mladi nam poručuju: "*Nemamo uzore vjerodostojnih odraslih!*" Zar doista? Odgajati je teško, ali je odgajati nužno. I naše nas iskustvo uči da je svaki čovjek odgojiv (koliko, drugo je pitanje). Djelovanje stručnjaka kineziologa u ovom je i ovakvom trenutku nezamjenjivo. Ono je u osnovi pedagoški obojeno. (Dopustite moj sud!) Može se očekivati da se kineziologija svojom sadržajnom posebnosti ne odvaja nego da bogati sveukupnost odgojnih nastojanja brineći o svom dijelu i udjelu u zajedničkim poslovima odgajanja. Čuvajmo se pri tome da nas želja za znanstvenosti ne odvede u scientizam. Jer odgajati je ipak i stvar srca ponajprije, a ne nikako samo razuma. Svodi se u krajnjoj liniji, da pojednostavimo, na pomaganje (ili odmaganje) mladima (i ne samo njima) da žive, rastu i razvijaju se kao istinska ljudska bića. A pri tome, iskustvo poručuje, uz stručnost je nužno dobronamjerno htijenje, strpljivost, upornost i, neizbježno, ljudskost. I to ljudskost vrh svega!